

"САМООРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН"

Main Author: Наталія Мирончук Position: професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, доктор педагогічних наук, доцент Affiliation: Житомирський державний університет імені Івана Франка Country: Україна

Анотація. На основі аналізу публікацій, звітів, досліджень визначено вимоги і запити роботодавців щодо значущих загальних умінь та якостей сучасних фахівців. Виділено мікротенденції розвитку важливих соціальних навичок фахівців: потреба перенавчання працівників через технологізацію та автоматизацію робочих процесів, переструктурування позицій щодо пріоритетів соціальних навичок, зміна професійних ролей через появу нових технологій і цифровізацію.

Визначено самоорганізацію як фундаментальну навичку, яка сприяє адаптації сучасного фахівця до змін та нових ситуацій, ефективній співпраці з іншими, успішній реалізації внутрішнього потенціалу та професійному саморозвитку.

Ключові слова: соціальні навички, самоорганізація, виклики, адаптація, цифрові технології.

Abstract. Based on the analysis of publications, reports, and studies, the requirements and requests of employers for significant general skills

and qualities of modern specialists are determined. The microtrends in the development of specialists' important social skills are highlighted: the need for retraining of employees through technologization and automation of work processes, restructuring of positions regarding the priorities of social skills, changing professional roles due to the emergence of new technologies and digitalization. Self-organization is defined as a fundamental skill that contributes to the adaptation of a modern specialist to changes and new situations, effective cooperation with others, successful realization of internal potential, and professional self-development.

Keywords: social skills, self-organization, challenges, adaptation, digital technologies.

Мета – охарактеризувати суспільні мікротенденції у формуванні соціальних навичок фахівців й окреслити роль самоорганізації у професійній діяльності як ключової навички у контексті сучасних викликів.

Основний зміст. Сучасні реалії життя актуалізують нові виклики щодо сформованості у фахівців універсальних соціальних навичок (soft skills), які відображають здатність людини до адаптивної й оптимальної поведінки у процесі задоволення власних потреб і розв'язання повсякденних життєвих завдань. У різних дослідженнях, аналітичних звітах [1-7] такими визначено критичне мислення,

відповідальність, стресостійкість, адаптивність, самоорганізація, вміння приймати рішення, комунікабельність.

За даними звіту Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє робочих місць 2023» [6; 7], затребуваними до 2027 року навичками є аналітичне та креативне мислення, лідерство, соціальний вплив, здатність навчатися ціложиттєво, а шестеро із десяти працівників потребуватимуть навчання, причому доступ до належних умов навчання мають лише половина працівників. У найближчі п'ять років, за результатами проведених досліджень серед роботодавців, 44% навичок працівників будуть втрачені. Зазначається про те, що значущість когнітивних навичок зростає найшвидше, з огляду на зростання важливості вирішення складних проблем на робочому місці й визнання факту, що міркування та прийняття рішень наразі є найменш автоматизованими процесами (на них припадає лише 26% автоматизації завдань). При цьому більшу вагу, ніж аналітичне мислення (72%), має креативне мислення (73%). Також підвищується значущість технологічної грамотності, самоефективності працівника, соціально-емоційний інтелект, системне мислення, вміння працювати з штучним інтелектом і базами даних тощо.

З метою досягнення своїх бізнес-цілей низка компаній планують інвестувати в навчання працівників і навчання на робочому місці (27%), здійснювати перекваліфікацію та підвищувати кваліфікацію працівників (34%). 42% опитаних компаній як пріоритет навчання своїх працівників визначають навчання використанню штучного інтелекту та великих даних.

Відповідно до запитів роботодавців, представлених на різних інтернет-ресурсах, провідними навичками визначено когнітивну гнучкість, до яких насамперед віднесено адаптивність і креативність, універсальність і міждисциплінарність, емоційний інтелект, прогностичність як спроможність передбачати професійні тенденції, потреби, зміни своєї галузі, ефективний менеджмент як управління та самоорганізацію у професійній діяльності. Таким чином, аби відповідати моделі затребуваного роботодавцями працівника, й сформувати/набути необхідних умінь, сучасний фахівець повинен володіти високим рівнем самоорганізації своєї діяльності.

У професійній педагогічній діяльності самоорганізацію слід розглядати як здатність раціонально організовувати і поетапно здійснювати свою професійну діяльність, коригувати її, враховувати проміжні результати з метою підвищення ефективності

цього процесу на основі свідомого застосування накопичених знань, умінь і досвіду. Самоорганізація, як одна із загальних (універсальних), метакогнітивних навичок, тісно пов'язана з критичним мисленням, емоційним інтелектом, співпрацею. Педагог, який вміє організувати свій робочий процес, стає прикладом для учнів, допомагаючи їм розвивати ці навички. Крім того, ефективна самоорганізація сприяє побудові команд у школі, що підвищує ефективність закладу освіти в цілому.

Цифровий розвиток суспільства розширив можливості для розвитку компетентностей педагогів, пропонуючи їм відповідні умови навчатися у зручному для них темпі на відповідних платформах (Coursera, Prometheus, EdEra та ін.), брати участь у конференціях, вебінарах. Самоорганізація дозволяє педагогам адаптуватися до змін, таких як упровадження нових навчальних програм чи цифрових інструментів, сприяє ефективному плануванню професійної діяльності й відпочинку, продуктивній підготовці до навчальних занять, мотивації здобувачів освіти та самомотивації педагога, професійному саморозвитку. Якість та ефективність такої діяльності суттєво залежить від самоорганізованості особистості, яка відображає її здатність керувати собою, своїм внутрішнім світом, мобілізувати власну волю для планування діяльності, поведінки,

боротьби з прокрастинацією та лінню.

Самоорганізація у професійній діяльності проявляється як активна діяльність/поведінка, що має характер вибору/адаптування/пристосування до ситуації/умов/обставин, спрямована на ефективне/оптимальне розв'язання професійних завдань та/або ситуацій/викликів професійної діяльності. Процес самоорганізації педагога передбачає його здатність планувати, конструювати, координувати власні дії для досягнення поставлених цілей, виявляючи мотиваційні, вольові, регуляційні механізми поведінки.

У педагогічній діяльності самоорганізація передбачає раціональну діяльність, ефективний розподіл часу, керування власними ресурсами і зусиллями для забезпечення якісного навчального процесу і професійного розвитку. Важливими елементами самоорганізації праці педагога є дотримання системи в роботі, раціональний режим праці, самопідготовка, організація робочого місця із забезпеченням оптимальних умов для продуктивної праці, самодисципліна і додержання дисципліни праці, самопланування, саморегулювання, самоконтроль, самозвіт.

Об'єктивно самоорганізація властива кожному суб'єктові педагогічного процесу, який є об'єктом управління собою й застосовує комплекс зусиль для

стимулювання власної активності, необхідної для організації, упорядкування, самоконтролю у педагогічній діяльності з метою досягнення професійної та особистісної ефективності.

Висновки та рекомендації.

Узагальнюючи викладене, виокремимо такі мікротенденції в розвитку важливих соціальних навичок фахівців: потреба перенавчання працівників через технологізацію й автоматизацію робочих процесів, переструктурування позицій щодо пріоритетів соціальних навичок, зміна професійних ролей через появу нових технологій і цифровізацію. Самоорганізація є фундаментальною навичкою, яка дозволяє сучасному фахівцеві гнучко адаптуватися до змін, нових умов, обставин, ситуацій, навчатися і перенавчатися, ефективно співпрацювати з іншими, успішно реалізовувати свій внутрішній потенціал, досягати цілей. Самоорганізація у професійній діяльності зумовлена необхідністю раціональної організації діяльності особистості педагога, потребою створення особистісних передумов для виконання функцій самодіяльності, самоуправління в умовах ускладнення, змін і різноманіття завдань професійної діяльності.

Розвиток/формування умінь самоорганізації залежить від суб'єктивних і об'єктивних чинників, внутрішніх мотивів, прагнень,

усвідомлення цінності самоорганізації та зовнішніх умов, обставин. Практико-орієнтованим педагогічним інструментом навчання самоорганізації праці визначаємо вивчення освітньої компоненти «Основи самоорганізації педагога-дослідника», метою якої є цілеспрямоване засвоєння здобувачами відповідної теорії та умінь і навичок, актуалізація власного досвіду, розвиток внутрішнього потенціалу, особистісних ресурсів, стимулювання до особистісного самовдосконалення і професійного саморозвитку.

Перелік використаних джерел:

- Ali H., & Harris J. Transferable skills: from work to school. *Proceedings of the Canadian Engineering Education Association (CEEAA)*. 2019. URL: <https://doi.org/10.24908/pceea.vi0.13791>
- Ганаба С. Самоорганізація як компетентність: поворот до особистісно-орієнтованої освіти. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2021. №1(24). С. 30-42.
- DeBeliso, M., Gauthier, H., Sevene, T., Adams, K.J., Lawrence, M.M, Climstein, M., Berning, J., Harris, Ch., and Navalta, J.W. The Time Management Matrix Re-Tooled: An Instrument for Academics Navigating the Tenure Process. *Kinesiology Faculty Publications and Presentations*. 2022. No 26. URL:

https://digitalcommons.csumb.edu/kin_fac/26

Навички, що найбільш затребувані на ринку праці, 2023. URL: <https://pon.org.ua/novyny/10260-navychky-shcho-naibilsh-zatrebuvani-i-na-rynku-praci.html>

Future of jobs 2023: These are the most in-demand skills now – and beyond. 2023. URL:

<https://www.weforum.org/stories/2023/05/future-of-jobs-2023-skills/>

Future of Jobs Report 2023. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/digest/> Мирончук

Н. М. Основи самоорганізації у професійній діяльності: навч.-метод. посібн. Житомир: Вид. О.Євенок, 2020.